

PRÁVO V KLINICKÉ PSYCHOLOGII – POHLED PRÁVNÍKA VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV

Kancelář veřejného ochránce práv

Matěj Stříteský

matej.stritesky@ochrance.cz

- Návštěvy veřejného ochránce práv v psychiatrických nemocnicích
- Duševní onemocnění a nebezpečnost
- Mlčenlivost psychologa ve zdravotnictví

Právní odpovědnost v procesu reformy
péče o duševní zdraví

Mgr. et Mgr. Matěj Stříteský

Skripta k předmětu Právo v klinické psychologii – příloha k disertační práci (s. 168–234)

Skripta k předmětu Právo v klinické
psychologii

Matěj Stříteský

Ombudsman je tzv. **národním preventivním mechanismem** a chrání lidi omezené na svobodě před **špatným zacházením**. Odbor dohledu nad omezováním osobní svobody proto provádí od roku 2006 **návštěvy míst**, kde se lidé omezení na svobodě nacházejí nebo mohou nacházet. Omezení osobní svobody může mít jak povahu omezení veřejnou mocí tak v důsledku závislosti na poskytované péči.

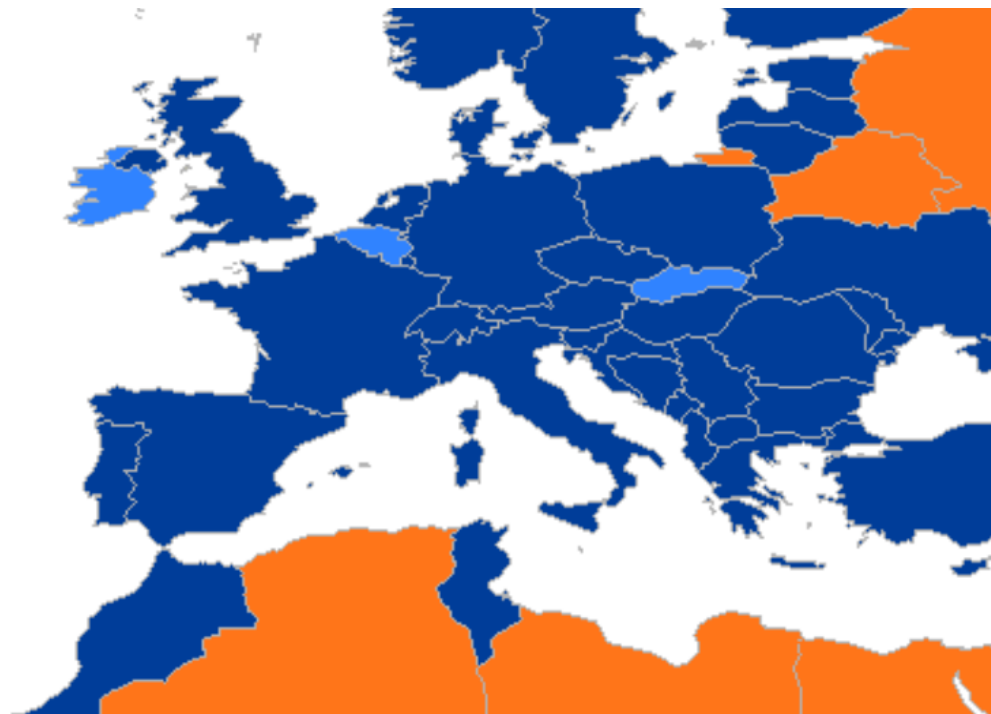
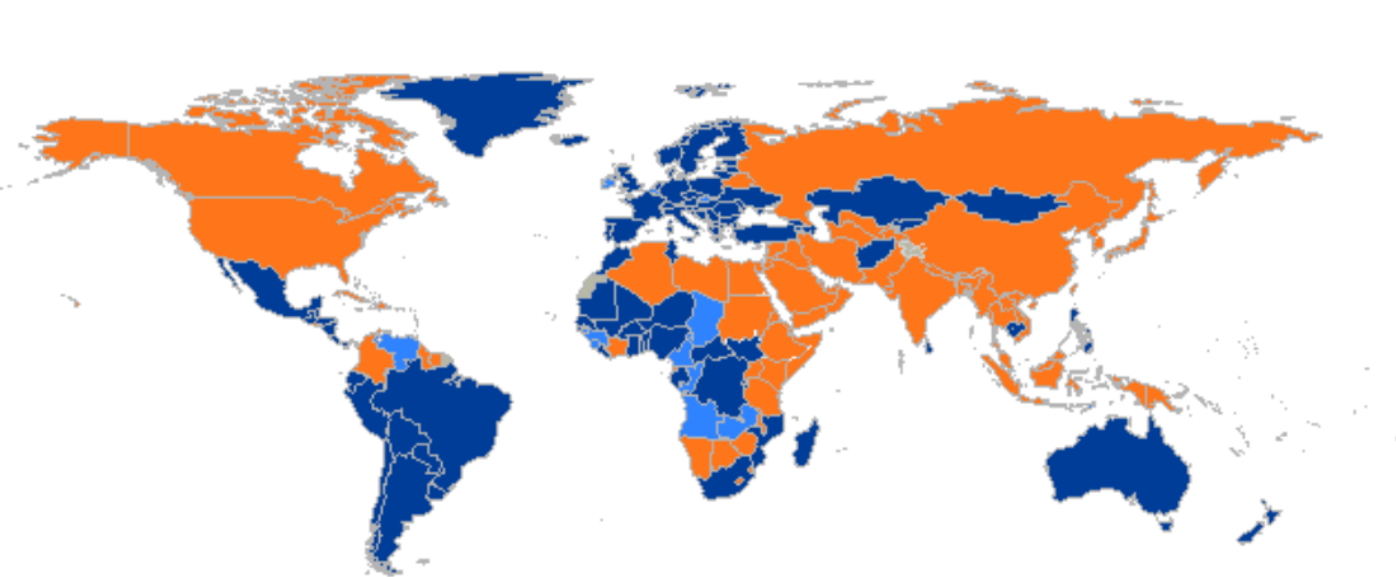
Z důvodové zprávy k zákonu, kterým byla ombudsmanovi svěřena pravomoc dohledu nad místy omezení osobní svobody:

„Špatným zacházením je třeba v obecném smyslu rozumět jednání, které nerespektuje lidskou důstojnost. Podle míry zásahu do lidské důstojnosti nebo dokonce do tělesné integrity může mít špatné zacházení konkrétně podobu mučení, krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání, neúcty k člověku a jeho právům, nerespektování jeho sociální autonomie, soukromí nebo práva na spoluúčast v procesu rozhodování o jeho vlastním životě či zneužívání závislosti na poskytované péči nebo její prohlubování.“

CO A JAK DĚLÁME? OPČNÍ PROTOKOL KE CAT

ombudsman
veřejný ochránce práv

Country Status

 State Party (91) Signatory (13) No Action (93)

Od roku 2006 jezdíme na návštěvy do míst, kde jsou lidé omezeni na osobní svobodě, což jsou nejen věznice a policejní cely, ale také zařízení pro děti, domovy pro seniory, zařízení pro lidi se zdravotním postižením, léčebny pro dlouhodobě nemocné, psychiatrické nemocnice, kojenecké ústavy, zařízení pro zajištění cizinců aj..

- 1) Na návštěvy jezdíme zpravidla neohlášeně.
- 2) Jezdí s námi externí experti, (psychiatři, psychiatrické sestry) zvažujeme zapojení lidí se zkušeností.
- 3) Návštěva trvá až 3 dny, vstupujeme do všech prostor, nahlížíme do dokumentace, mluvíme s pacienty i s personálem.
- 4) Do zařízení vstupujeme ve dne, ráno i v noci.
- 5) Z návštěvy vznikne zpráva, která obsahuje opatření k prevenci špatného zacházení (cca. 20)
- 6) O návštěvě se vede se zařízením diskuze a požadujeme naplnění opatření.
- 7) V případě nenaplnění opatření je možnost sankce (vyrozumění zřizovatele a medializace)
- 8) Zpráva je zveřejněna na webu ochránce - [Vyhledávání | Evidence stanovisek ombudsmana \(ochrance.cz\)](https://www.ochrance.cz)

V ČEM V OBLASTI PSYCHIATRIE NEMŮŽEME POMOCI

ombudsman
veřejný ochránce práv

- Ochránce nemůže nemocnici nařídit, aby pacienta propustila.
- Ochránce nemůže nemocnici nařídit, aby pacientovi nepodávala léky.
- V oblasti psychiatrie ochránce může přezkoumat pouze postup nemocnice vůči pacientům, kteří vykonávají ochranné léčení v ústavní formě.
- U pacientů, kteří nevykonávají ochranné léčení, může ochránce prošetřit až to, jak jejich stížnost podle zákona o zdravotních službách vyřídil krajský úřad.

OMBUDSMAN A LIDÉ S DUŠEVNÍM ONEMOCNĚNÍM ZJIŠTĚNÍ Z NÁVŠTĚV PSYCHIATRICKÝCH NEMOCNIC

PŘÍKLADY NEJEDNOTNÉ PRAXE

I PSYCHIATRICKOU AKUTNÍ PÉČI LZE POSKYTOVAT V DŮSTOJNÝCH A
BEZPEČNÝCH PODMÍNKÁCH – NE VŠUDE SE TO DAŘÍ

NEJEDNOTNÁ PRAXE PROČ TO NĚKDE VYPADÁ TAKTO A JINDE TAKTO? POČET LŮŽEK NA LOŽNICI.

ombudsman
veřejný ochránce práv

NEJEDNOTNÁ PRAXE PROČ TO NĚKDE VYPADÁ TAKTO A JINDE TAKTO? VZHLED LOŽNIC.

ombudsman
veřejný ochránce práv

NEJEDNOTNÁ PRAXE PROČ TO NĚKDE VYPADÁ TAKTO JINDE TAKTO? LOŽNICE PRO PACIENTY V AKUTNÍM STAVU.

ombudsman
veřejný ochránce práv

OMBUDSMAN A LIDÉ S DUŠEVNÍM ONEMOCNĚNÍM ZJIŠTĚNÍ Z NÁVŠTĚV PSYCHIATRICKÝCH NEMOCNIC

BEZPEČNOST PRO PACIENTY A PERSONÁL

BEZPEČNOST PRO PACIENTY A PERSONÁL NA CO V TÉTO OBLASTI UPOZORŇUJEME?

ombudsman
veřejný ochránce práv

- Velkokapacitní ložnice na akutních odděleních jsou zdrojem konfliktů.
- V prostředí nemají být “zbytečné” ohrožující prvky.
- Pacienti i personál mají mít možnost důstojně si přivolat pomoc.
- Zařízení musí pracovat s nežádoucími událostmi a předcházet jejich vzniku a zejména opakování.
- Zásahy policie nebo bezpečnostní agentury na oddělení nemají být běžnou praxí.

Zábradlí

Budova zámku, v níž sídlí nemocnice, je na seznamu kulturních památek České republiky. Změny se tedy podle vyjádření vedení zařízení musejí konzultovat s orgánem památkové péče. Uvedené se projevilo jako komplikace ohrožující pacienty ve vztahu k nežádoucí události, ke které došlo více jak rok před návštěvou, kdy si pacient způsobil zranění tím, že skočil přes zábradlí vnitřního schodiště na oddělení, a to z výšky více než 5 metrů. Jako následné opatření bylo formulováno zvýšení zábradlí.

V době návštěvy bylo zábradlí stále ve stejném stavu jako v době nežádoucí události. Výška zábradlí nedosahuje pasu, a je tak velmi snadné ho překonat či přes něj přepadnout i neúmyslně.

- **Podářilo se dosáhnout zvýšení zábradlí.**

Nebezpečné skříně

Po mimořádné události, kdy si pacient do krku vrazil kovovou výztuž z textilní skříně, nebylo podle dostupných materiálů vyhodnoceno, zda kovová výztuž není snadno lámavá a zda by neměly být pořízeny jiné skříně. Textilní skříně byly na oddělení i v době návštěvy.

Každá mimořádná událost, která má za následek ohrožení zdraví a života pacientů nebo personálu by měla vést k internímu šetření za účelem zhodnocení možnosti zmírnění rizika opakování takové události. Z poskytnutých podkladů o řešení mimořádných událostí jsem nenabyla dojmu, že by takové šetření probíhalo v dostatečné intenzitě.

- **Podářilo se dosáhnout odstranění skříní a příslibu pečlivějšího přístupu k nežádoucím událostem.**

Personál byl vybaven pepřovým sprejem

Pepřový sprej byl zjištěn na sesterně a personál sdělil, že není využíván. Druhý den návštěvy byl na stanici muži bez svého souhlasu přijmán pacient, který byl umístěn do místnosti určené k bezpečnému pohybu. Zdravotníci přijímající pacienta měli pepřový sprej u sebe, nebyl ale použit. Ze záznamů, které zařízení poskytlo, ani sdělení pacientů, nevyplývá, že by pepřový sprej byl využíván.

- Nemocnice pepřový sprej odebrala.

Nepřenosné zapalovače

Po té co opakovaně došlo k podpálení vybavení pokoje pořídila nemocnice nepřenosné zapalovače na kuřárnu. Pacienti se tak nemusí doprošovat o připálení cigarety personálu a zároveň je omezeno riziko požáru.

OMBUDSMAN A LIDÉ S DUŠEVNÍM ONEMOCNĚNÍM ZJIŠTĚNÍ Z NÁVŠTĚV PSYCHIATRICKÝCH NEMOCNIC

PERSONÁL

PERSONÁL NA CO V TÉTO OBLASTI UPOZORŇUJEME?

- Vedení nemocnice musí vyžadovat pouze slušné jednání s pacienty a netolerovat odchylky.
- Personálu musí být dostatek, pro zajištění poskytování péče co nejméně omezujícím způsobem.
- Personál se v práci musí cítit bezpečně.
- Pacienti mají znát jména personálu, který jim poskytuje péči - požadavek na čitelné jmenovky.
- Personál musí být pravidelně vzděláván a má mu být dostupná supervize.

Pacienti uváděli nedůstojné jednání a nečitelné jmenovky

Jeden z pacientů na oddělení uvedl, že mu ošetřovatelkou bylo v počátku jeho hospitalizace sděleno: „*Nejsi tu první den ty blbečku, tak by sis mohl pamatovat, kam se dává hrnek.*“

Další pacient na oddělení zmiňoval situaci, kdy mu bylo personálem vyhrožováno, že pokud si v pokoji i nadále bude přemísťovat lůžko, mohl by být umístěn do síťového lůžka.

Takováto sdělení pacientů je beze svědků velmi těžké ověřit, nehodnotíme tak, zda jsou sdělení pravdivá, předáváme je (anonymně) vedení zařízení jako podnět ke zhodnocení organizační kultury v zařízení. Personál na oddělení postrádal viditelně umístěné jmenovky. Ani jeden z pacientů tak neuvedl jméno pracovníka, na jehož jednání si stěžovali, protože jméno neznali.

- Nemocnice přislíbila, že personál bude mít jmenovky a bude poučen o nepřipustnosti neslušného jednání s pacienty.

PERSONÁL

VYBRANÁ ZJIŠTĚNÍ Z TÉTO OBLASTI

Nemocnice zajistila personálu prožitkové vzdělávání použití pásů.

Psychiatrická nemocnice zajistila proškolení pracovníků oddělení, kde dochází k používání pásů. Proškolení spočívalo v tom, že si pracovníci na vlastní kůži vyzkoušeli jaké to je být připoutám delší dobu. Proškolení se účastnili i herci, kteří ztvárnili situace, které pacienti se zkušeností s omezením popisují jako traumatizující, např. když na ně lékař mluví a stojí tak, že ho pacient nevidí, nebo když je ignorováno pacientovo volání o pomoc, kdy k pacientovi v omezení mají přístup jiní pacienti.

OMBUDSMAN A LIDÉ S DUŠEVNÍM ONEMOCNĚNÍM ZJIŠTĚNÍ Z NÁVŠTĚV PSYCHIATRICKÝCH NEMOCNIC

SOUKROMÍ A DŮSTOJNOST POBYTU

SOUKROMÍ A DŮSTOJNOST POBYTU NA CO V TÉTO OBLASTI UPOZORŇUJEME?

- Pacienti mají mít vlastní oblečení.
- Pacienti mají mít prostor, kam si mohou uzamknout své věci, a mít od něj klíč.
- Na toaletách a ve sprchách nemá být pacient vystaven pohledu jiných a na toaletách má být toaletní papír a papírové utěrky.
- Pacient má mít možnost setkat se s návštěvou v soukromí.
- Na ložnicích nemá být více jak 4 lůžka (nejlépe 2) a ložnice se nemají přes den zamykat.
- Kamery a průhledy se mají používat jen v nutných případech.
- Pacient má mít možnost kontaktu s lékařem v soukromí.
- Pacientům nemá být plošně zakázáno používání mobilního telefonu.

SOUKROMÍ A DŮSTOJNOST POBYTU VYBRANÁ ZJIŠTĚNÍ Z TÉTO OBLASTI

Přeplněné ložnice bez možnosti odlišit své lůžko.

Pokoje na všech odděleních pro dospělé vypadaly nezabydleně jako místa pro pouhé přespání. Pokoje byly navíc takřka bez osobních věcí pacientů. Fakticky často nelze poznat, zda je v pokoji vůbec někdo ubytován.

- Na přeplněnost a nezabydlenost ložnic upozorníme ministra zdravotnictví

Vizity probíhaly na pokoji před dalšími pacienty.

Na pokojích s mnoha lůžky probíhaly vizity, to není dobré protože, soukromé věci slyší i jiní pacienti.

- Nemocnice přislíbila, že praxi změní.

SOUKROMÍ A DŮSTOJNOST POBYTU VYBRANÁ ZJIŠTĚNÍ Z TÉTO OBLASTI

ombudsman
veřejný ochránce práv

Pacienti v ochranném léčení, měli možnost individualizovat si pokoj a pěstovat vlastní květiny.

Oddělení pro výkon ochranných léčeb jsou často strohá a neosobní, lze se však setkat i s odděleními, kde si pacienti mohou svůj prostor individualizovat a podílí se komunitně na chodu oddělení.

S ohledem na to, že pro množství pacientů v ochranném léčení se nemocnice stává místem pro život i na několik let, je na místě, aby se blížilo běžnému životu.

PÉČE

VYBRANÁ ZJIŠTĚNÍ Z TÉTO OBLASTI

**Zařízení mělo velké atrium,
kam měli přístup i pacienti v
akutním stavu.**

Stavebním řešením lze vytvořit podmínky, které umožňují pobyt na čerstvém vzduchu i pacientům v akutním stavu, v důstojném prostředí a ne na oploceném dvorku (pokud vůbec).

OMBUDSMAN A LIDÉ S DUŠEVNÍM ONEMOCNĚNÍM ZJIŠTĚNÍ Z NÁVŠTĚV PSYCHIATRICKÝCH NEMOCNIC

POUŽÍVÁNÍ OMEZOVACÍCH PROSTŘEDKŮ

POUŽÍVÁNÍ OMEZOVACÍCH PROSTŘEDKŮ NA CO V TÉTO OBLASTI UPOZORŇUJEME?

ombudsman
veřejný ochránce práv

- Omezovací prostředek je možné použít jen v zákoně předpokládané situaci a naplnění podmínek pro jeho použití musí vyplývat ze zdravotnické dokumentace pacienta.
- Podání léku k rychlému ovlivnění chování pacienta silou nebo její hrozbou má být považováno za použití omezovacího prostředku.
- Omezení nesmí trvat déle než je nezbytně nutné a pacient v omezení musí být pod nepřetržitým dohledem.
- Používání omezovacích prostředků má být centrálně sledováno a mají být hledány kroky k možnému snížení četnosti jejich použití.
- Po skončení omezení má být s pacientem proveden rozhovor za účelem obnovení terapeutického vztahu a předejití situace, kdy bylo použití omezovacího prostředku nutné.

POUŽÍVÁNÍ OMEZOVACÍCH PROSTŘEDKŮ VYBRANÁ ZJIŠTĚNÍ Z TÉTO OBLASTI

K omezení pacienta bylo používáno klecové lůžko v době, kdy už řadu let zákon neumožňoval jejich používání.

Klecová lůžka se nesmějí používat od roku 2007, jedno klecové lůžko jsme zjistili ještě v roce 2018.

- Lůžko bylo ihned po návštěvě demontováno.

Z dokumentace o průběhu omezení pacienta nebylo vždy zřejmé, proč bylo nutné omezovací prostředek použít.

- Nemocnice přislíbily zlepšení vedení zdravotnické dokumentace.

POUŽÍVÁNÍ OMEZOVACÍCH PROSTŘEDKŮ VYBRANÁ ZJIŠTĚNÍ Z TÉTO OBLASTI

ombudsman
veřejný ochránce práv

Značná část psychiatrických nemocnic ustoupila od používání síťových lůžek.

Ačkoliv zákon stále umožňuje používání síťových lůžek, tak většina psychiatrických nemocnic od jejich používání ustoupila. Nadále se s nimi lze setkat zejména na psychiatrických odděleních nemocnic.

Používání síťových lůžek je spojeno se značnými riziky, které spočívají v rozpletení, či propálení sítě, možnosti manipulovat s nebezpečnými předměty v blízkosti lůžka, uškrcení se o konstrukci lůžka, a převrnutí lůžka.

OMBUDSMAN A LIDÉ S DUŠEVNÍM ONEMOCNĚNÍM ZJIŠTĚNÍ Z NÁVŠTĚV PSYCHIATRICKÝCH NEMOCNIC

POJISTKY V PRŮBĚHU HOSPITALIZACE

POJISTKY V PRŮBĚHU HOSPITALIZACE NA CO V TÉTO OBLASTI UPOZORŇUJEME?

- V případě, že v průběhu hospitalizace dojde ke zranění nebo úmrtí pacienta, musí nemocnice zjistit, jak k tomu došlo, a pokud je podezření být jen z nedbalostního zavinění jinou osobou, má být informována PČR.
- Pacienti musí mít možnost bezpečně si stěžovat z oddělení a stížnost jim nesmí být na újmu.
- Pacient hospitalizovaný bez souhlasu musí být poučen o svých právech, toto poučení má mít písemnou formu a má být pacientovi k dispozici po celou dobu hospitalizace.
- Pacienti musí mít možnost kontaktu s vnějším světem bez kontroly personálu.

Stížnostní mechanismu v nemocnicích byl často nedůvěryhodný.

Schránky na stížnosti byly poničené nebo zcela chyběly a nebyly vybaveny informacemi o tom, kdo schránku vybírá.

Nemocnice neměly vypracovány poučení pro pacienta hospitalizovaného bez souhlasu.

Nemocnice mají ze zákona povinnost poučit pacienta hospitalizovaného bez souhlasu o jeho právním postavení, většinou je tato povinnost přenášena na zdravotníky, kteří pro to nemají vzdělání.

Kontakt pacienta hospitalizovaného bez souhlasu s jeho důvěrníkem či podpůrcem není běžná návštěva a není proto omezen epidemickými opatřeními omezujícími návštěvy.

- Tento názor ombudsmana přejalo Ministerstvo zdravotnictví.

DUŠEVNÍ ONEMOCNĚNÍ A NEBEZPEČNOST

DUŠEVNÍ ONEMOCNĚNÍ A NEBEZPEČNOST

Lidé s duševním onemocněním mají stejná práva jako lidé bez něj, častěji se ale ocitají v situacích, které právo specificky upravuje.

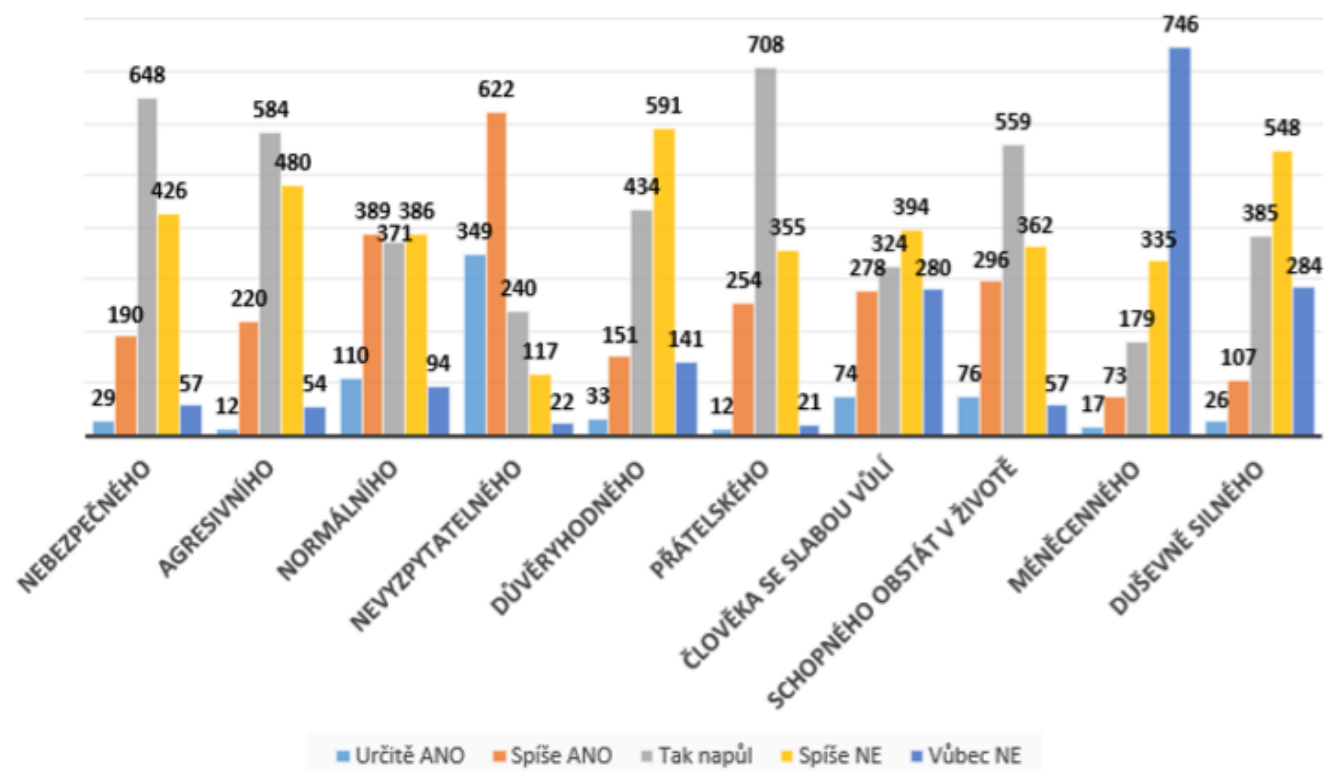
O právu lidí s duševním onemocněním neučím pro to, že bych byl přesvědčen, že je potřeba chránit zdravotníky (a společnost obecně) před lidmi s duševním onemocněním, ale pro to, že specifické situace, v nichž se ocitají, je potřeba právně vyjasnit.

DUŠEVNÍ ONEMOCNĚNÍ A NEBEZPEČNOST

- ❑ Duševně nemocný muž bodl v Brně svou matku nožem.
  - ❑ Paranoidní schizofrenik zavraždil svou přítelkyni po obrně.
  - ❑ Schizofrenik Robert Leicht: Holí utloukl Aleška
  - ❑ Schizofrenik v Kroměříži zkopal příbuzné, pak si vypíchl oko.
  - ❑ Kolik duševně nemocných se může změnit ve vraždící monstra?
  - **Co vede média k tvorbě tohoto obrazu duševně nemocných?**
-

Duševně nemocného člověka si představují jako...

- ❑ Duševně nemocní, a to i psychotičtí, jsou spíš častěji oběťmi násilí než jeho pachateli. (Höshl, 2014)
- ❑ Pouze 1 % obětí trestných činů je přesvědčeno, že pachatel je napadl, protože trpěl duševním onemocněním. (BBC, 2015)
- ❑ Duševně nemocní se stávají násobně častěji oběťmi jak majetkových tak násilných trestných činů (Maniglio, 2009)

Každé duševní onemocnění ale není stejné.

Velká část trestně stíhaných pacientů má poruchu osobnosti, převládajícím subtypem je disociální porucha osobnosti. U trestně stíhaných pacientů se porucha osobnosti vyskytuje třikrát častěji než v běžné populaci. Výskyt poruch osobnosti se však ani zdaleka neblíží 100%. Všichni trestně stíhaní nejsou asociální. (Rotter et al., 2002)

Většinu znásilnění páchají muži bez sexuální deviace. Většinu znásilňujících mužů nelze konzistentně odlišit od ostatních mužů pomocí psychologických testů, čili zapadají do stávající definice normality. (Burdíková, 2013)

Fazel et al. (2009)

☐ Meta analýza 20 studií, které dohromady zkoumaly 18.423 osob

Byl zjištěn pozitivní vztah mezi psychotickým onemocněním a násilnou trestnou činností

Nicméně je zde řada mediátorů, které tento vztah ovlivňují, např. užívání návykových látek, častější bezdomovectví mezi lidmi s duševním onemocněním, frustrace, častější napadání ze strany okolí ...

Whiting et al. (2022)

☐ Meta analýza 24 studií, které dohromady zkoumaly 51.309 osob

Metaanalýza ukázala silnou souvislost mezi poruchami schizofrenního spektra a násilným chováním. Neposkytla však jasnou odpověď na to, zda mezi nimi existuje přímá příčinná souvislost. Výzkumy naznačují, že určité příznaky, například perzekuční bludy, mohou vést k násilnému jednání.

Tato studie potvrdila, že i po zohlednění faktorů, jako je zneužívání návykových látek nebo rodinné vlivy, zůstává spojitost mezi schizofrenií a násilím, i když v menší míře. Na tuto souvislost však mohou mít vliv i další faktory, například rané problémy s chováním, negativní zážitky z dětství nebo ekonomické znevýhodnění.

Swanson et al. (1990)

Alkoholici se násilného chování dopouští 2x častěji než schizofrenici

Uživatelé tvrdých drog téměř třikrát častěji

Vevera (2015) výzkum proveden na 158 pacientech, kteří byli srovnáni s lidmi bez duševního onemocnění stejného věku, pohlaví a vzdělání.
(obdobně Černý, 2018)

42% pacientů (muži) se schizofrenií uvedlo, že se v posledním roce před hospitalizací dopustila násilného chování, v běžné populaci to bylo 16%.
(ženy 39% a 14%)

29% pacientů (muži) se schizofrenií uvedlo, že se v posledním roce stalo obětí násilí v běžné populaci to bylo 20%. (ženy 37% a 17%)

Laická představa nebezpečnosti „pouličních šílenců“ je mylná.

Drtivá většina násilných trestných činů byla u skupiny 1 316 pacientů, propuštěných z akutních psychiatrických oddělení a u kontrolní skupiny 519 osob ze stejné komunity, namířena proti rodinným příslušníkům a přátelům a odehrála se doma. (Steadman et al., 1998)

Vevera (2015)

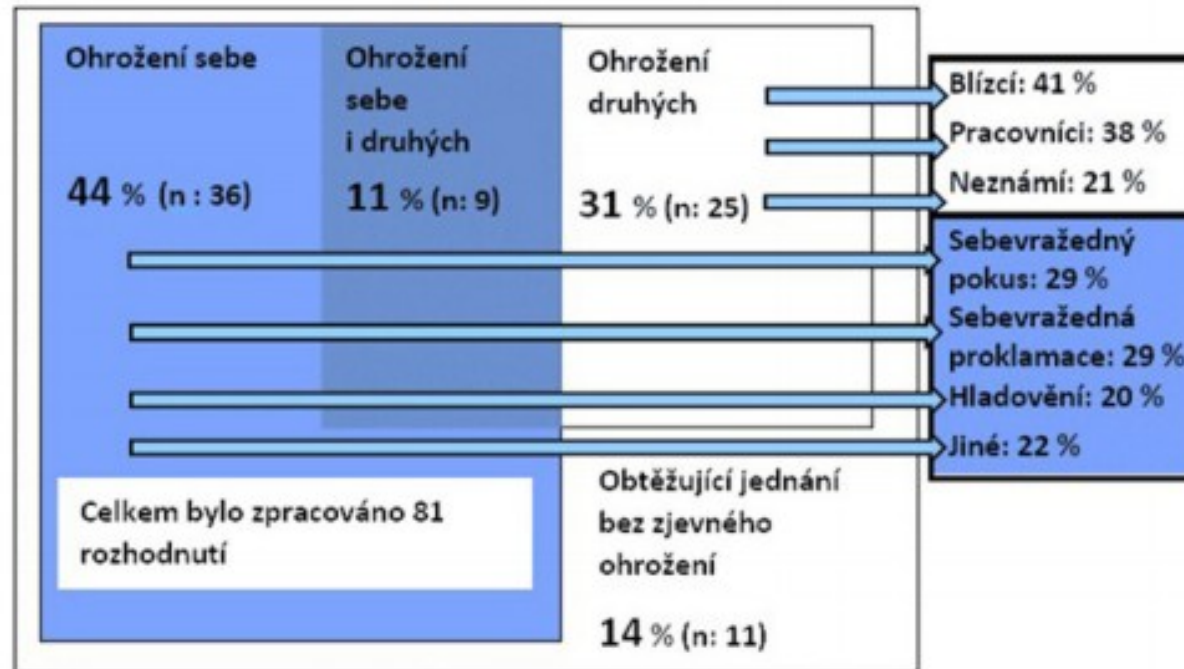
47% násilného chování proti rodině

27 % násilného chování proti personálu

61 % násilného chování je vyvoláno vnějším impulzem v kombinaci se zvýšenou impulzivitou způsobenou duševním onemocněním.

- Stříteský (2019)

- ❑ Lidé s duševním onemocněním jsou častěji obětí trestných činů než pachateli.
- ❑ Samo duševní onemocnění často není hlavní faktor, který k trestné činnosti vede, je zde řada dalších vlivů.
- ❑ Obraz duševně nemocných jako násilnických a nevyzpytatelných individuů neodpovídá realitě.

Duševní onemocnění je závažným onemocněním a stejně jako jiná závažná onemocnění si bude vybírat daň na životech a zdraví.

- Burdíková, M. (2013). *Co je to znásilnění: Stereotypy a skripty znásilnění u vybrané skupiny populace* (Diplomová práce) Masarykova univerzita. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/ahdl6/>
- Černý, M. (2018). *Viktimizace pacientů s duševním onemocněním* (Disertační práce). Univerzita Karlova. Dostupné z <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/102310/140069837.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Fazel, S., Gulati, G., Linsell, L., Geddes, J. R., & Grann, M. (2009). Schizophrenia and violence: Systematic review and meta-analysis. *PLoS Medicine*, 6(8), e1000120. <https://doi.org/10.1371/journal.pmed.1000120>
- Steadman, H. J., Mulvey, E. P., Monahan, J., Robbins, P. C., Appelbaum, P. S., Grisso, T., Roth, L. H., & Silver, E. (1998). Violence by people discharged from acute psychiatric inpatient facilities and by others in the same neighborhoods. *Archives of General Psychiatry*, 5, 393–401.
- Swanson, J. W., Holzer, C. E., Ganju, V. K., & Jono, R. T. (1990). Violence and psychiatric disorder in the community: Evidence from the Epidemiologic Catchment Area surveys. *Psychiatric Services*, 41(7), 761–770.
- Höschl, C. (2014, říjen 15). *Cyril Höschl k tragédii na žďárské škole: šlo o chorobný příznak, nikoli o zlou vůli*. Český rozhlas Dvojka. http://www.rozhlas.cz/dvojka/jaktovidi/_zprava/cyril-hoschl-k-tragedii-na-zdarske-skole-slo-o-chorobny-priznak-nikoli-o-zlou-vuli--1410880
- Maniglio, R. (2009). Severe mental illness and criminal victimization: A systematic review. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 119(3), 180–191.
- Rotter, M., Way, B., Steinbacher, M., Sawyer, D., & Smith, H. (2002). Personality disorders in prison: Aren't they all antisocial? *Psychiatric Quarterly*, 73(4), 337–349.
- Stříteský, M. (2019). Tematická analýza 81 rozhodnutí o přípustnosti převzetí do zdravotnického ústavu se zaměřením na ochranu soukromí. In F. Křepelka (Ed.), *Sborník z konference COFOLA 2019 Část X*. (str. 51–67). Právnická fakulta Masarykovy univerzity. ISBN 978-80-210-9503-8.
- Vevera, J. (2015). *Agrese z pohledu psychiatrie*. [SlidesLive]. <https://slideslive.com/38893273/agrese-z-pohledu-psychiatrie?locale=en>
- Whiting, D., Gulati, G., Geddes, J. R., & Fazel, S. (2022). Association of schizophrenia spectrum disorders and violence perpetration in adults and adolescents from 15 countries: A systematic review and meta-analysis. *JAMA Psychiatry*, 79(12), 1203–1213. <https://doi.org/10.1001/jamapsychiatry.2022.3136>

OMBUDSMAN A LIDÉ S DUŠEVNÍM ONEMOCNĚNÍM ZJIŠTĚNÍ Z NÁVŠTĚV PSYCHIATRICKÝCH NEMOCNIC

MLČENLIVOST X OZNAMOVACÍ POVINNOST

MLČENLIVOST PSYCHOLOGA VE ZDRAVOTNICTVÍ

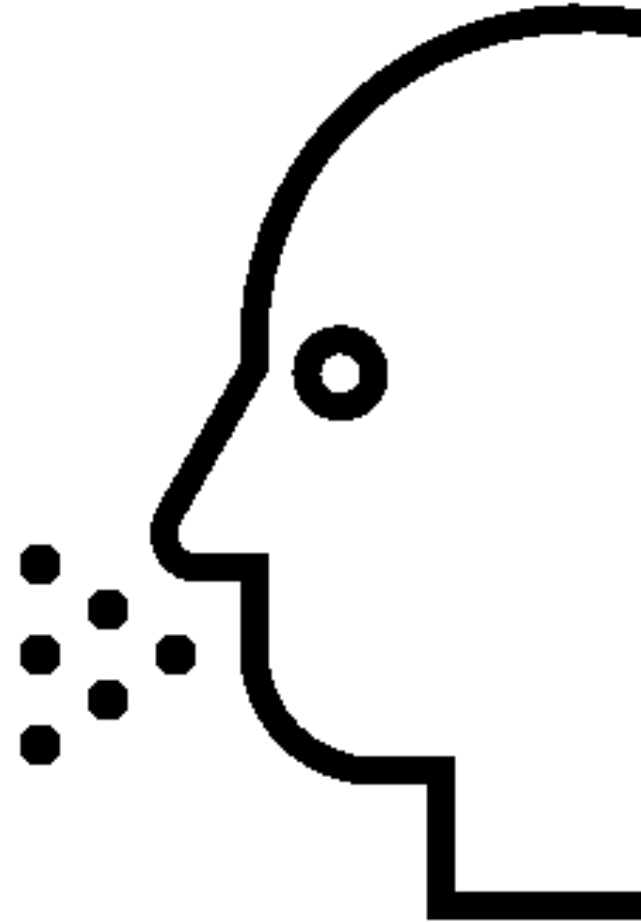
ombudsman
veřejný ochránce práv

Povinná mlčenlivost dopadá na všechny skutečnosti, o kterých se psycholog PVZ dozvěděl v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb. Povinná mlčenlivost ve zdravotnictví však není bezbřehá.

Oznamovací povinnost znamená, že existují natolik závažné situace, pro něž nás právní řád zbavuje svobody mlčet, pokud se o nich dozvíme. Nenaplnění takové oznamovací povinnosti pak právní řád stíhá sankcí.

Viz § 51 zákona o zdravotních službách.

Kdy může psycholog mlčenlivost prolomit, bez souhlasu pacienta?

Ne vše, co nějak souvisí s pacienty, se psycholog musí dozvědět v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb.

PŘÍKLAD: Psycholog odchází domů ze své ordinace. Psychologův poslední pacient zrovna vyjíždí z parkoviště a mává psychologovi. Pacient přehlédne muže přecházejícího mimo přechod a přejede ho. Pacient z místa nehody ujede. Přijedou záchranáři a policie. Psycholog je stále na místě, protože pomáhá přejetému muži, který má ošklivě zlomenou nohu. Policie se psychologa ptá, co viděl.

Co může a nemůže psycholog PČR říct?

MLČENLIVOST PSYCHOLOGA VE ZDRAVOTNICTVÍ

ŘEŠENÍ: Psycholog má policii sdělit informace, které získal bez souvislosti s výkonem svého povolání, měl by tak sdělit např. to, jak vypadalo auto, které muže přejelo, jakou mělo poznávací značku a že řidič se nevěnoval řízení, protože mu mával. Pokud se policie zeptá, zda řidiče zná, měl by psycholog sdělit, že nemůže odpovědět, protože je vázán mlčenlivostí.

Usnesení Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2633/16

Ústavní soud v uvedeném usnesení konstatoval, že osoba se zákonnou povinností mlčenlivosti při poskytování určité služby (duchovní, advokát, sociální pracovník), která se náhodou stane přímým svědkem trestného činu, nemusí být zbavena mlčenlivosti, aby mohla smyslové vnímání události popsat orgánům činným v trestním řízení. V některých případech bude sice nutné informace sdělované orgánům činným v trestním řízení částečně "filtrvat" ..., nejedná se však o obecnou a absolutní překážku podání svědectví.

MLČENLIVOST PSYCHOLOGA VE ZDRAVOTNICTVÍ

Důležité také je, že mlčenlivost dopadá na **informace o konkrétním pacientovi**, pokud by byla vykládána i na zobecněné informace, nebylo by možné pracovat s kazuistikami.

Psycholog se tak může na orgány činné v trestním řízení obrátit i v situaci, kdy se od více pacientů dozvídá, že jim jiný profesionál ubližuje např. formou sexuálního nátlaku, ačkoliv je vůči konkrétním pacientům vázán mlčenlivostí. Může **obecně popsat, s čím se mu pacienti svěřují**.

Orgány činné v trestním řízení, pak mohou psychologa mlčenlivosti zprostit.

PROLOMENÍ MLČENLIVOSTI V TRESTNÍM ŘÍZENÍ SOUDEM

PŘÍKLAD: Pacient klinického psychologa je stíhán pro trestný čin podvodu. V rámci své obhajoby pacient tvrdí, že se v době, kdy se měl trestného jednání dopustit, nacházel v manické fázi a že proto nemůže být trestně odpovědný. Pacient soudu předkládá záznam psychologa, z něž je zřejmé, že se u něj v době, kdy k podvodu mělo dojít, léčil. Psycholog však ví, že ve zmíněné době k němu pacient nechodil kvůli projevům mánie, ale naopak kvůli úzkosti, kterou zažíval na základě své nevyhovující majetkové situace, a dokonce v obecné rovině v terapii mluvil o možnosti získat finanční prostředky podvodem.

Může psycholog informovat soud? Co, když se přijde ptát PČR?

PROLOMENÍ MLČENLIVOSTI V TRESTNÍM ŘÍZENÍ SOUDEM

ŘEŠENÍ: Psycholog nemůže aktivně soudu či policii sdělovat, že má informace o tom, že pacient v rámci své obhajoby poskytuje zkreslené informace. Pokud je však psychologovi předložen souhlas soudce s tím, že po něm tyto informace mohou být požadovány, je jeho mlčenlivost prolomena a informace musí poskytnout.

§ 8 odst. 5 zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu:

Nestanoví-li zvláštní zákon podmínky, za nichž lze pro účely trestního řízení sdělovat informace, které jsou podle takového zákona utajovány, nebo na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti, lze tyto informace pro trestní řízení vyžadovat po předchozím souhlasu soudce. Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2050/14

PROLOMENÍ MLČENLIVOSTI V TRESTNÍM ŘÍZENÍ SOUDEM

Pro **civilní řízení soud obdobnou možnost prolomit mlčenlivost nemá**. Civilní soud tak například v řízení týkajícím se péče o děti rozvádějících se rodičů nemůže psychologa jako zdravotníka přimět k tomu, aby mu sděloval informace o výchovných kompetencích svého pacienta, může však pověřit soudního znalce (to může udělat i trestní soud), který bude mít přístup do zdravotnické dokumentace pacienta, aby vypracoval posudek.

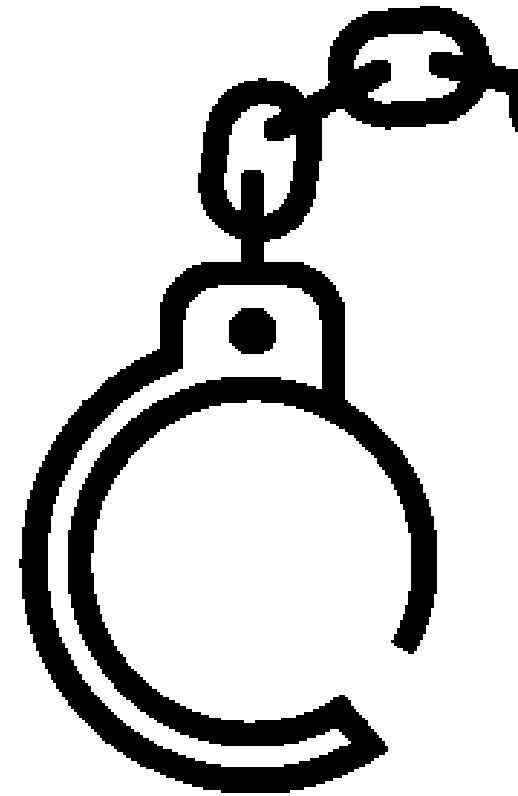

PROLOMENÍ MLČENLIVOSTI PSYCHOLOGA TRESTNÍM ZÁKONÍKEM

Psycholog dozví o trestném jednání a zvažuje, zda ho bude oznamovat dál, či nikoliv. Psycholog v takových situacích zvažuje, zda má povinnost oznámit či překazit trestný čin, která mu plyne z § 367 a § 368 trestního zákoníku.

Stříteský, M. (2017). Zamyšlení nad oznamovací povinností psychologů jako pracovníků v pomáhajících profesích. *E-psychologie*, 11(4), 30–39.

U překažovací povinnosti se psycholog podle mě může setkat TČ:

vraždy (§ 140), zabití (§ 141), těžkého ublížení na zdraví (§ 145), ~~mučení a jiného nelidského a krutého zacházení (§ 149)~~, nedovoleného přerušování těhotenství bez souhlasu těhotné ženy (§ 159), obchodování s lidmi (§ 168), zbavení osobní svobody (§ 170), zavlčení podle § 172 odst. 2 a 3, loupeže (§ 173), vydírání podle § 175 odst. 3 a 4, znásilnění (§ 185), pohlavního zneužití (§ 187), zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 193), týrání svěřené osoby (§ 198), krádeže podle § 205 odst. 5, zpronevěry podle § 206 odst. 5, podvodu podle § 209 odst. 5, pojistného podvodu podle § 210 odst. 6, úvěrového podvodu podle § 211 odst. 6, dotačního podvodu podle § 212 odst. 6, legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 odst. 4 a 5, padělání a pozměnění peněz (§ 233), neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku (§ 234), ~~neoprávněné výroby peněz~~, nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy (§ 283), podpory a propagace terorismu (§ 312e), násilí proti orgánu veřejné moci podle § 323 odst. 3 a 4, násilí proti úřední osobě podle § 325 odst. 3 a 4, přijetí úplatku (§ 331), podplacení (§ 332).

U překažovací povinnosti se psycholog podle mě může setkat TČ:

U oznamovací povinnosti se psycholog podle mě může setkat s TČ:

vraždy (§ 140), těžkého ublížení na zdraví (§ 145), ~~mučení a jiného nelidského a krutého zacházení (§ 149)~~, obchodování s lidmi (§ 168), zbavení osobní svobody (§ 170), braní rukojmí (§ 174), zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 193), týrání svěřené osoby (§ 198), padělání a pozměnění peněz (§ 233), neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku (§ 234), ~~neoprávněné výroby peněz (§ 237)~~, podpory a propagace terorismu (§ 312e), přijetí úplatku (§ 331), podplacení (§ 332).

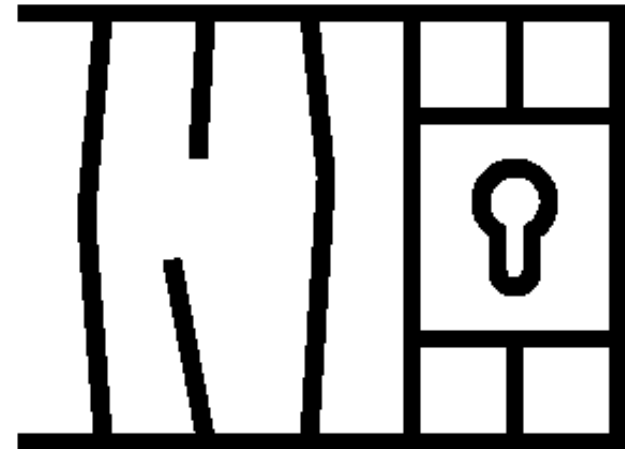

PROLOMENÍ MLČENLIVOSTI PSYCHOLOGA TRESTNÍM ZÁKONÍKEM

PŘÍKLAD: Pacientka se psychologovi svěří, že ji před pěti roky znásilnil známý. Nic nehlásila, protože se bála dalšího kontaktu pachatelem. Stále je odhodlaná nic nehlásit.

Jak má psycholog postupovat?

V dotazníkovém šetření (Stříteský, 2017) 23,3 % dotazovaných sdělilo, že jsou přesvědčení, že v takovém případě mají povinnost nahlásit znásilnění na policii.

PROLOMENÍ MLČENLIVOSTI PSYCHOLOGA TRESTNÍM ZÁKONÍKEM

ŘEŠENÍ: Psycholog si nejdříve musí zodpovědět otázku, zda se jedná o situaci, kdy hrozí, že se trestný čin bude opakovat, aby byla dána povinnost překazit trestný čin, pro to nemá žádné indicie, bude tedy dále přemýšlet o povinnosti trestný čin oznámit.

Následně musí pacientkou popsané jednání podřadit pod některý trestný čin uvedený v trestním zákoníku a zjistit, zda mezi trestnými činy, na něž dopadá oznamovací povinnost je takový trestný čin uveden. Psycholog popsané jednání vyhodnotí jako trestný čin znásilnění a ověří si, že mezi trestnými činy, na něž dopadá oznamovací povinnost, není znásilnění uvedeno.

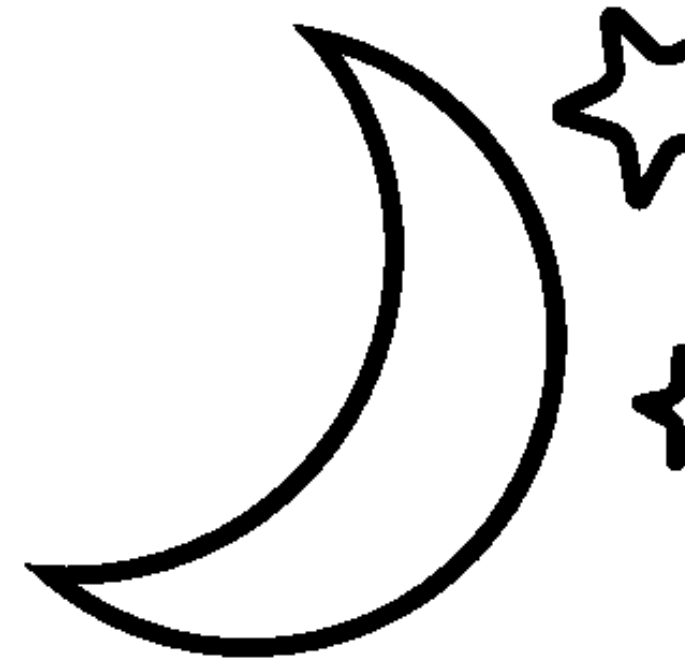
Mlčenlivost psychologa tak není prolomena a nic oznamovat nesmí.

PROLOMENÍ MLČENLIVOSTI PSYCHOLOGA TRESTNÍM ZÁKONÍKEM

PŘÍKLAD: Pacient, který řeší své sadistické představy, se psychologovi svěří, že před měsícem vypil pár piv, šňupl trochu pervitinu a pak přepadl a znásilnil neznámou ženu. Pacient opět zažívá silné napětí a má strach, že čin zopakuje. Pacient v žádném případě nechce nic hlásit ani se nechat hospitalizovat.

Jak má psycholog postupovat?

PROLOMENÍ MLČENLIVOSTI PSYCHOLOGA TRESTNÍM ZÁKONÍKEM

ŘEŠENÍ: Prvním krokem je rozhodnutí, zda je ve hře povinnost oznámit nebo překazit trestný čin. S ohledem na to, že je pravděpodobné, že pacient bude své jednání opakovat, je na místě uvažovat o povinnosti překazit trestný čin.

Druhým krokem je podřadit čin popsaný pacientem pod některý trestný čin obsažený v trestním zákoníku. Na čin popsaný pacientem se dá nahlížet jako na trestný čin znásilnění, pokud byl pacient příčetný.

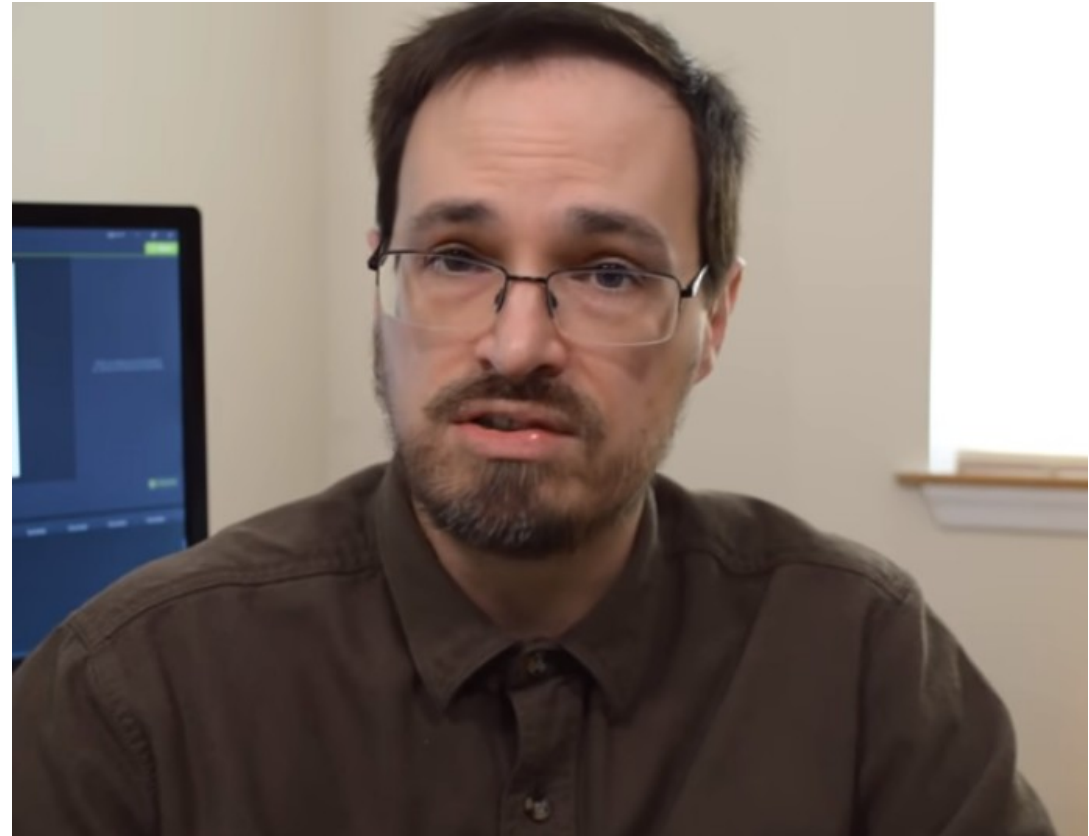
Třetím krokem je ověřit, zda na trestný čin, pod který si psycholog jednání podřadil, dopadá povinnost překazit ho. Povinnost překazit trestný čin dopadá na trestný čin znásilnění. **Psycholog má povinnost trestný čin překazit.**

MLČENLIVOST PSYCHOLOGA VE ZDRAVOTNICTVÍ

Oznamovací povinnost terapeuta byla v USA řešena v případě **Tarasoff vs Regents of the University of California**, v němž se řešila odpovědnost terapeuta, který neoznámil, že jeho klient plánuje vraždu/zabití.

V českém prostředí by terapeut byl pravděpodobně trestně odpovědný za nepřekažení trestného činu. Jak se na to koukají v USA najdete shrnuté např. ve videu zde:

<https://www.youtube.com/watch?v=crtpAozyWu4>.

PŘEDÁVÁNÍ INFORMACÍ O NEZLETILÉM

PŘÍKLAD: Pracujete jako soukromý klinický psycholog. Do Vaší ordinace po předchozím objednání dorazí nový pacient, z jeho kartičky pojištěnce, zjistíte, že mu ještě nebylo 18 let, je mu 17 let. Klient Vám sdělí, že nechce, aby jste kontaktovali jeho rodiče. V terapii chce klient řešit svůj strach z toho, že rodiče nepřijmou jeho coming out.

- **Přijmete klienta do péče bez souhlasu rodičů?**
- **Budete rodiče o přijetí informovat, nebo klientovi slíbíte, že nic oznamovat nebudete?**
- **Sdělíte rodičům klienta, že ho/ji máte v péči (našli Vaši vizitku v jeho/jejích věcech, mají strach, protože se chová jinak)**
- **Ukončíte péči o klienta, když Vám rodiče řeknou, že si nepřejí, aby za Vámi docházel?**

PŘEDÁVÁNÍ INFORMACÍ O NEZLETILÉM

ŘEŠENÍ – PŘIJMOUT § 892 odst. 1) „Rodiče mají povinnost a právo zastupovat dítě při právních jednáních, ke kterým není právně způsobilé“

§ 31 NOZ „Má se za to, že každý nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, je způsobilý k právním jednáním co do povahy přiměřeným rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku.“

§ 95 NOZ „Nezletilý, který není plně svéprávný, může v obvyklých záležitostech udělit souhlas k zákroku na svém těle také sám, je-li to přiměřené rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku a jedná-li se o zákrok nezanechávající trvalé nebo závažné následky.“

Mimo zdravotní služby, je to jednodušší – bude to závazkový v oblasti péče o zdraví § 2636 OZ nebo nepojmenovaný závazkový vztah, a bude záležet na posouzení rozumové a volní vyspělosti nezletilého jednat samostatně.

Není potřeba čekat do 18, ale individuálně posoudit, zda je nezletilý dostatečně vyspělý k udělení souhlasu.

ŘEŠENÍ – INFORMOVAT § 35 odst. 1 zákona o zdravotních službách
*„Jde-li o nezletilého pacienta nebo pacienta s omezenou
svéprávností, právo na informace o zdravotním stavu a právo klást
otázky náleží zákonnému zástupci nebo opatrovníkovi pacienta a
pacientovi, je-li k takovému úkonu přiměřeně rozumově a volně
vyspělý.“*

**Mám za to, že není nutné informovat rodiče pacienta schopného udělit
souhlas samostatně o pacienta do péče.**

PŘEDÁVÁNÍ INFORMACÍ O NEZLETILÉM

ŘEŠENÍ – INFORMOVAT Rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte. (§ 858 občanského zákoníku)

Jde-li o nezletilého pacienta nebo pacienta s omezenou svéprávností, právo na informace o zdravotním stavu a právo klást otázky náleží zákonnému zástupci nebo opatrovníkovi pacienta a pacientovi, je-li k takovému úkonu přiměřeně rozumově a volně vyspělý. (§ 35 odst. 5 zákona o zdravotních službách)

Do zdravotnické dokumentace vedené o pacientovi mohou v přítomnosti zaměstnance pověřeného poskytovatelem nahlížet, pořizovat si její výpisy nebo kopie pacient, zákonný zástupce nebo opatrovník pacienta (§ 65 odst. 1 písm. a) zákona o zdravotních službách)

Pokud se rodiče aktivně zajímají, mám za to, že jim mají být sděleny informace o jejich dítěti, i v případě, že dítě je způsobilé dát souhlas s poskytováním zdravotních služeb samostatně.

DALŠÍ PŘÍPADY PROLOMENÍ MLČENLIVOSTI

ombudsman
veřejný ochránce práv

**PROLOMENÍ MLČENLIVOSTI PSYCHOLOGA
ZÁKONEM O ZDRAVOTNÍCH SLUŽBÁCH**

**PROLOMENÍ MLČENLIVOSTI PSYCHOLOGA
ZÁKONEM O SOCIÁLNĚ PRÁVNÍ OCHRANĚ DĚTÍ**

**PROLOMENÍ MLČENLIVOSTI PSYCHOLOGA
DALŠÍMI PŘEDPISY**

- Zákon o zbraních a střelivu
- Zákon o provozu na pozemních komunikacích

...

SHRNUTÍ K MLČENLIVOSTI

1. Znat právní úpravu, která na Vás dopadá.
2. Pečlivě vést dokumentaci, aby bylo zřejmé, že postupujete v souladu s touto úpravou.
3. Nejasné případy konzultovat v rámci supervize.
4. Na počátku terapie poučit pacienta o tom, jaké informace a komu budete nuceni oznámit a kdo může mít přístup do pacientovy zdravotnické dokumentace.

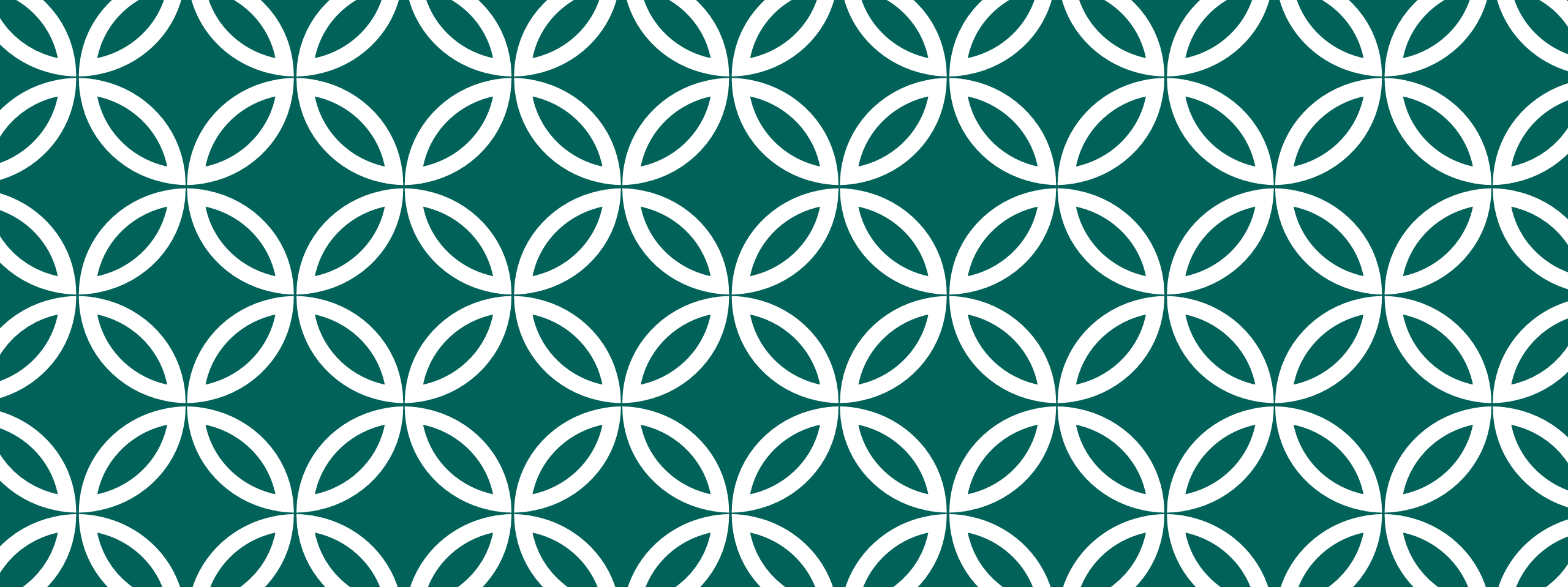
Poučení uvedené v bodě 4 považuji za vhodné vypracovat písemně, a to z důvodu množství situací, kdy je mlčenlivost prolomena, a předat ho pacientovi, aby měl prostor se s ním seznámit.

DĚKUJI ZA POZORNOST

Kancelář veřejného ochránce práv

Matěj Stříteský

Matej.stritesky@ochrance.cz

ODPOVĚDNOST PSYCHOLOGA

Matěj Stříteský
Matej.stritesky@seznam.cz

ODPOVĚDNOST

- Právní odpovědnost má s jinými typy odpovědností např. s odpovědností společenskou či morální, společné to, že na jednu stranu motivuje k dodržování povinností a na druhou stranu trestá jejich porušení.

Typ odpovědnosti	Odkud pochází pravidla, kterých se odpovědnost týká	Následky spojené s jednáním rozporným s pravidly
Společenská odpovědnost (+ profesní – jsem kvalitní psycholog?)	Očekávání společnosti (druhých) spojená se společenskou funkcí, kterou vykonáváme.	Odvolání z / ztráta funkce, společenská / mediální kritika.
Morální odpovědnost (jsem dobrý člověk?)	Svědomí a internalizovaná morální pravidla.	Výčitky svědomí.
Právní odpovědnost	Právní předpisy a smlouvy uzavřené v souladu s právním řádem.	Povinnost kompenzovat újmu, povinnost hradit pokutu, trestní sankce (např. odnětí svobody).

DRUHY PRÁVNÍ ODPOVĚDNOSTI

- **Aby právo nebylo pouhým souborem doporučení, musí být pravidla, která stanovuje vynutitelná. Ten, kdo pravidla poruší, má nést nepříznivé následky.**
- Odpovědností v právním smyslu se rozumí povinnost strpět následky porušení jiné povinnosti. Podle oblastí práva, ve které je zakotvena porušená povinnost rozlišujeme různé typy odpovědnosti.

Právo veřejné

- Trestně právní odpovědnost
- Odpovědnost za přešupek
- Disciplinární odpovědnost

Právo soukromé

- Odpovědnost za újmu
- Pracovně právní odpovědnost

CO SE MUSÍ STÁT, ABY VZNIKLA PRÁVNÍ ODPOVĚDNOST

To, že se stane něco špatného, ještě neznamená, že za to musí někdo odpovídat. Tři podmínky pro vznik odpovědnosti:

- protiprávní jednání.
- škodlivý následek (někdy je však škodlivým následkem i ohrožení chráněného zájmu např. příprava/pokus trestného činu).
- příčinná souvislost mezi protiprávním jednáním a škodlivým následkem.

CO SE MUSÍ STÁT, ABY VZNIKLA PRÁVNÍ ODPOVĚDNOST –

Právní odpovědnost zásadně předpokládá zaviněné porušení právní povinnosti. Zaviněním se rozumí vnitřní vztah toho, kdo povinnost porušil, k tomuto porušení a jejím následkům. (úmysl přímý a nepřímý, nedbalost vědomá a nevědomá)

V trestním právu se trestá pouze zaviněné porušení povinnosti neohrožit důležitý společenský zájem.

CO SE MUSÍ STÁT, ABY VZNIKLA PRÁVNÍ ODPOVĚDNOST

Existují však i oblasti lidské činnosti, jejichž následky jsou obtížně předvídatelné a i při vší snaze u nich dochází ke vzniku škod. Pokud se někdo rozhodne takovou činnost provozovat odpovídá za škodlivé následky, které jejím provozem vznikly, leda že by prokázal, že následky vznikly nezávisle na jeho provozu.

Např. § 2950 – Škoda způsobená informací nebo radou

Kdo se hlásí jako příslušník určitého stavu nebo povolání k odbornému výkonu nebo jinak vystupuje jako odborník, nahradí škodu, způsobí-li ji neúplnou nebo nesprávnou informací nebo škodlivou radou danou za odměnu v záležitosti svého vědění nebo dovednosti. Jinak se hradí jen škoda, kterou někdo informací nebo radou způsobil vědomě.

U odborníků tedy postačí i nevědomá nedbalost

KDO ODPOVÍDÁ – ZAMĚSTNANEC NEBO ZAMĚSTNAVATEL?

Z § 2914 občanského zákoníku vyplývá, že **kdo při své činnosti použije zaměstnance nahradí škodu jím způsobenou stejně, jako by ji způsobil sám.** Zaměstnavatel tak za svého zaměstnance odpovídá pouze v situaci, kdy jsou prostřednictvím zaměstnance plněny pracovní úkoly. Zaměstnavatel naopak nebude odpovídat za újmu způsobenou zaměstnancem v jeho soukromém životě.

KDO ODPOVÍDÁ – ZAMĚSTNANEC NEBO ZAMĚSTNAVATEL

Zaměstnavatel jako poskytovatel zdravotních služeb **nebude odpovídat za všechny činnosti zdravotníků, kterými vznikne újma pacientovi.** Judikatura přímo z oblasti zdravotnictví však chybí. Rozhodné tedy je, zda aktivity zaměstnance směřují k zájmům zaměstnavatele nebo k plnění osobních cílů zaměstnance. Zaměstnavatel by tak měl zaměstnancům sdělit, jaké postupy od nich očekává při plnění úkolů, které mohou vést k újmě.

KDO ODPOVÍDÁ – ZAMĚSTNANEC NEBO ZAMĚSTNAVATEL

Možnost zaměstnavatele domáhat se po zaměstnanci náhrady škody, kterou zaměstnavatel musel poškozenému hradit, zákoník práce v § 250 a násl.

Zaměstnanec je povinen zaměstnavateli nahradit škodu, kterou mu způsobil zaviněným porušením povinností při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním.

KDO ODPOVÍDÁ – ZAMĚSTNANEC NEBO ZAMĚSTNAVATEL

K výši náhrady škody zákon stanoví, že výše požadované náhrady škody způsobené z nedbalosti **nesmí přesáhnout u jednotlivého zaměstnance částku rovnající se čtyřapůlnásobku jeho průměrného měsíčního výdělku před porušením povinnosti, kterým způsobil škodu. Toto omezení neplatí, byla-li škoda způsobena úmyslně, v opilosti, nebo po zneužití jiných návykových látek.**

Zaměstnavatel musí prokázat, že **zaměstnanec jednal z nedbalosti**, tedy že alespoň měl vědět, že má jednat jinak, než jednal.

ODPOVĚDNOST - JAK SE PACIENT MŮŽE DOMÁHAT

Pacient (nebo jiná osoba) musí být aktivní.

- může se pokusit s poskytovatelem zdravotních služeb **domluvit**.

- může podat **stížnost** – ta ale nepovede ke kompenzaci újmy

- může podat **žalobu k civilnímu soudu** pro její úspěch bude muset prokázat že:

- 1) Psycholog porušil právní povinnost
- 2) Vznikla újma
- 3) Mezi porušením a újmou musí být souvislost
- 4) Psycholog se dopustil alespoň nevědomé nedbalosti, tedy že nevěděl, jak má postupovat, ačkoliv to vědět měl a mohl.

PŘÍKLADY ODPOVĚDNOSTI PSYCHOLOGA

- **ODPOVĚDNOST V PŘÍPADĚ, ŽE PACIENT V ČASOVÉ SOUVISLOSTI S PROPUŠTĚNÍM Z PÉČE VYKONÁ SEBEVRAŽDU (SEBEVRAŽEDNÝ KONTRAKT)**
- Pacient začne docházet k psychologovi kvůli depresivním myšlenkám a ztrátě pocitu smyslu života, kvůli ztrátě blízké osoby. Psycholog dá pacientovi podepsat dokument nazvaný antisuicidální kontrakt, v němž se pacient zaváže, že si přinejmenším po dobu docházení do terapie neublíží. Ačkoliv se psycholog snaží, tak se pacient po pátém sezení doma oběsí.
- **Mohou se pozůstalí domoci kompenzace újmy po psychologovi.**
- **Hraje nějakou roli sebevražedný kontrakt?**

ANTISUICIDÁLNÍ KONTRAKT¹

Já ..... PETR HLOUČELA ..... slibuji, že minimálně po dobu docházení do psychoterapie k Mgr. Otovi Peřejskému, Ph.D. se nepokusím zabít, ani si nebudu úmyslně ubližovat.

Zavazuji se se svým terapeutem otevřeně mluvit o svých myšlenkách a nezatajovat mu případné úvahy o sebevraždě.

V případě, že budu potřebovat akutní pomoc, tak vím, že mohu kdykoliv volat na krizové telefonní linky:

- Centrum krizové intervence (Psychiatrická nemocnice Bohnice): + 420 284 016 666
- Krizové centrum RIAPS (Městské centrum soc. služeb Praha): + 420 222 580 697
- Krizové centrum Psychiatrické kliniky FN Brno: + 420 532 232 078
- Krizové centrum Ostrava, o. s.: +420 596 110 882, Mobil: +420 732 957 193

V případě že budu zažívat sebevražedné myšlenky, tak:

- kontaktuji svého psychoterapeuta nebo jiného zdravotníka.
- zkusím nemyslet na budoucnost a zaměřím se jen na to, jak zvládnout dnešní den.
- se vyvaruji drog a alkoholu.
- se dostanu na bezpečné místo.
- budu ve společnosti jiných lidí.
- se budu věnovat se něčemu, co mi obvykle dělá radost.

Dne ..... 10.6.21 ..... v ..... PN HLUBOKÁ .....

PŘÍKLADY ODPOVĚDNOSTI PSYCHOLOGA

- **Jako nástroj k limitaci právní odpovědnosti však antisuicidální kontrakt není vhodný.**
- Úvaha, že by antisuicidální kontrakt mohl nějak limitovat právní odpovědnost psychologa je podobná úvaze, že by odpovědnost chirurga za správné provedení operace nějak limitovalo to, že pacient před operací podepíše prohlášení: „pokusím se nevykrváčet“.
- Kromě prostého závazku neublížit se jako vhodná součást antisuicidálního kontraktu jeví i informování pacienta o tom, kam se v krizové situaci může obrátit pro pomoc.

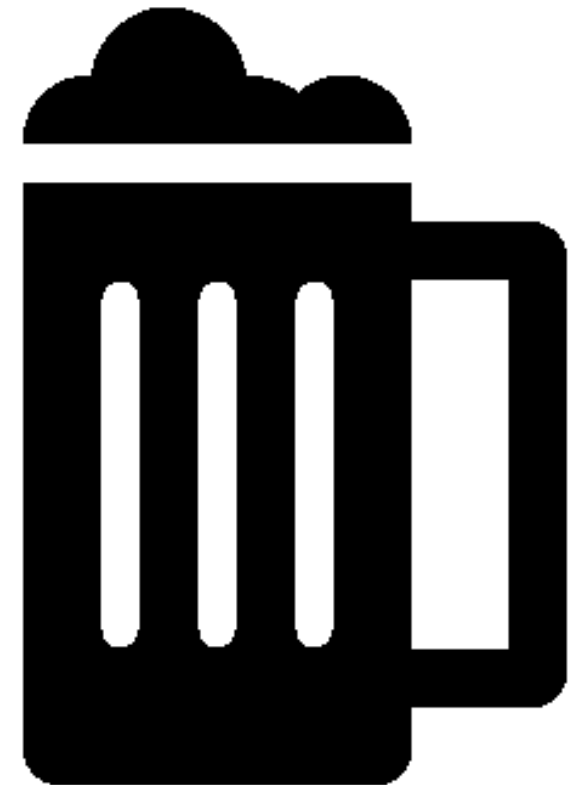
ODPOVĚDNOST V PŘÍPADĚ, ŽE PACIENT V ČASOVÉ SOUVISLOSTI S PROPUŠTĚNÍM PÉČE VYKONÁ SEBEVRAŽDU (SEBEVRAŽEDNÝ KONTRAKT)

Soukromoprávní odpovědnost psycholog za vzniklou újmu

- 1) Porušil psycholog právní povinnost?
- 2) vznikla újma?
- 3) Je mezi porušením a újmou příčinná souvislost?
- 4) Dopustil se psycholog alespoň nevědomé nedbalosti, tedy že nevěděl, jak má postupovat, ačkoliv to vědět měl a mohl.

PŘÍKLADY ODPOVĚDNOSTI PSYCHOLOGA

- **ODPOVĚDNOST ZA PACIENTA, JENŽ SPÁCHÁ TRESTNÍ ČIN**
- Pacient s hraniční poruchou osobnosti – impulzivní t dochází k psychologovi, který mu pomáhá zvládat je impulzivitu. Na posledním setkání psycholog pacient naštve, protože kvůli dovolené týden nebude terapie. Pacient odejde ze sezení předčasně, jde do hospody opije se, dostane se do rvačky a v ní vážně zraní jiné
- **Dopustil se psycholog trestného činu?**
- **Může se zraněný domáhat nějaké újmy po psychologovi?**

ODPOVĚDNOST ZA PACIENTA, JENŽ SPÁCHÁ TRESTNÝ ČIN

Aby se dalo uvažovat o **trestní odpovědnosti zdravotníka za spáchání trestného činu obecného ohrožení z nebalosti**:

- 1) Musí se jednat o takového pacienta, který pro svou nepřítomnost představuje ohrožení pro důležité společenské hodnoty (zejména život a zdraví).
- 2) Pacient už v době propuštění musí přímo směřovat k ohrožení těchto společenských hodnot.
- 3) Zdravotník o těchto dvou uvedených okolnostech v době propuštění alespoň vědět měl a mohl přičemž pro rozhodnutí, zda to bylo ve zdravotnickových možnostech, bude rozhodný názor znalce.

PŘÍKLADY ODPOVĚDNOSTI PSYCHOLOGA

ODPOVĚDNOST V PŘÍPADĚ, ŽE PACIENT V ČASOVÉ SOUVISLOSTI S PROPUŠTĚNÍM PÉČE VYKONÁ SEBEVRAŽDU (SEBEVRAŽEDNÝ KONTRAKT)

Soukromoprávní odpovědnost psycholog za vzniklou újmu

- 1) Porušil psycholog právní povinnost?
- 2) Vznikla újma?
- 3) Je mezi porušením a újmou příčinná souvislost?
- 4) Dopustil se psycholog alespoň nevědomé nedbalosti, tedy že nevěděl, jak má postupovat ačkoliv to vědět měl a mohl.

PŘÍKLADY ODPOVĚDNOSTI PSYCHOLOGA

ODPOVĚDNOST V PŘÍPADĚ, ŽE PACIENT V ČASOVÉ SOUVISLOSTI S PROPUŠTĚNÍM PÉČE VYKONÁ SEBEVRAŽDU (SEBEVRAŽEDNÝ KONTRAKT)

V soudní praxi z oblasti medicínského práva se můžeme setkat např. se zmínkami sporech vzniklých z důvodu zapomenutých nástrojů po operaci v těle pacienta chybného dávkování léků nebo kvůli operaci jiného orgánu. Pro oblast psychiatrie jsou typické spory týkající se nedobrovolné hospitalizace. Ačkoliv jsou spory týkající se “předčasného“ propuštění pacienta mediálně přitažlivě, tak se v dostupné soudní praxi v České republice doposud nevyskytl případ, kdy by byla odpovědnost zdravotníka konstatována.

PŘÍKLADY ODPOVĚDNOSTI PSYCHOLOGA

ODPOVĚDNOST PSYCHOLOGA ZA PORUŠENÍ MLČENLIVOSTI JEHO ZAMĚSTNANCEM

Administrativní pracovník, který pracuje v ambulanci klinického psychologa, vytvořil dokumenty obsažené ve zdravotnické dokumentaci pacienta, který je mediálně známou osobou. Údaje pracovník prodá bulvárnímu časopisu, ten je zveřejní pacienta na jejich základě označuje za úchyla a blázna.

- **Jaká všechna odpovědnost může být zvažována?**
- **Kdo všechno bude odpovídat?**
- **Odpovídá i psycholog jako zaměstnavatel?**

PŘÍKLADY ODPOVĚDNOSTI PSYCHOLOGA

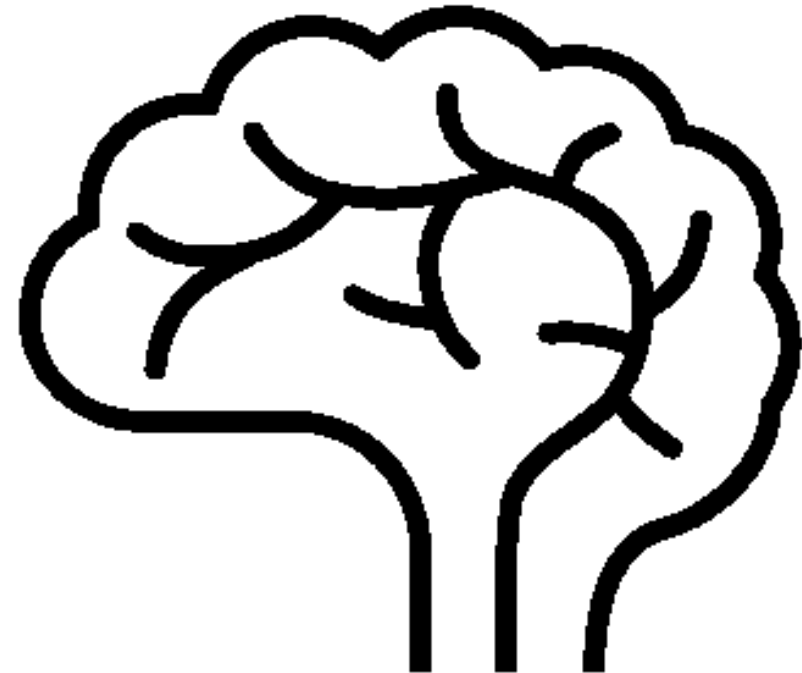
ODPOVĚDNOST PSYCHOLOGA ZA PORUŠENÍ MLČENLIVOSTI JEHO ZAMĚSTNANCEM

- 1) Trestní odpovědnost zdravotní sestry a deníku za neoprávněné nakládání s osobními údaji.
- 2) Správní odpovědnost poskytovatele za přešupek podle § 117 odst. 3 písm. c) zákona o zdravotních službách, by v této situaci nebylo možné vyvodit, protože porušení mlčenlivosti je v tomto případě excesem zdravotníka, kterému nemohl poskytovatel nijak předejít.
- 3) odpovědnost za škodu, která pacientovi vznikla zveřejněním informací, zde by odpovídá zaměstnanec a deník, odpovědnost poskytovatele by zde pravděpodobně nebyla na místě z důvodu, že k porušení povinnosti nedošlo v souvislosti s plněním pracovních úkolů.

PŘÍKLADY ODPOVĚDNOSTI PSYCHOLOGA

ODPOVĚDNOST POKUD VČAS NEODEŠLE PACIENTA JINAM

Do ambulantní praxe k psychologovi dochází pacient, který má úzkosti a nemůže spát. Psycholog s pacientem trénuje relaxační techniky. Pacient opakovaně zmiňuje bolesti hlavy, psycholog je přesvědčen, že mají psychosomatický původ a pracuje s pacientem na zvládnání úzkosti. Po několika měsících se pacient objedná k neurologovi a ten zjistí agresivní nádor na mozku. Pokud by byl odhalen dříve, tak by měl pacient větší šance na vyléčení.

PŘÍKLADY ODPOVĚDNOSTI PSYCHOLOGA

ODPOVĚDNOST POKUD VČAS NEODEŠLE PACIENTA JINAM

Soukromoprávní odpovědnost psycholog za vzniklou újmu

- 1) Porušil psycholog právní povinnost?
- 2) Vznikla újma?
- 3) Je mezi porušením a újmou příčinná souvislost?
- 4) Dopustil se psycholog alespoň nevědomé nedbalosti, tedy že nevěděl, jak má postupovat, ačkoliv to vědět měl a mohl.

Teorie ztráty šance – neposuzuje se samotná újma na zdraví poškozeného, ale kdy byl-li by učiněn určitý úkon, který učiněn nebyl či pokud byl by takový úkon učiněn dříve, než ve skutečnosti učiněn byl, vedl by tento úkon (či jeho případná včasnost) k potenciálnímu přežití (uzdravení) poškozeného.

PŘÍKLADY ODPOVĚDNOSTI PSYCHOLOGA

- **ODPOVĚDNOST ZAŘÍZENÍ V PŘÍPADĚ NEDOBROVOLNÉ HOSPITALIZACE**
- Muž v kostýmu piráta je zastaven v rámci silniční kontroly. Policie měla podezření, že muž řídí pod vlivem marihuany, muž odmítal dát krev či moč. Policie navrhla, že by ho taky mohla odvést do PN. Muž souhlasil. Na příjmu v PN muž sdělil, že je pirát a že všichni lidé jsou v podstatě piráti, protože každý by rád měl truhlu zlata, válel se na pláži v Karibiku a pil dobrý rum. Dodal také, že jeho život nemá žádný smysl, stejně jako nemá smysl život nikoho jiného, protože všechno je jen náhoda. Muže po 7 dnech nařídil z nemocnice propustit na soud, protože dle jeho hodnocení, není nemocný jen hodně zvláštní.
- **Má nemocnice nahradit pacientovi újmu za nezákonné zadržování?**

PŘÍKLADY ODPOVĚDNOSTI PSYCHOLOGA

- **ODPOVĚDNOST ZAŘÍZENÍ V PŘÍPADĚ NEDOBROVOLNÉ HOSPITALIZACE**
- **Podmínky pro přípustnost hospitalizace bez souhlasu dle § 38 odst. 1 písm. b) zákona o zdravotních službách**
  1. Jeví osoba známky duševní poruchy nebo jí trpí nebo je pod vlivem návykové látky?
  2. Ohrožuje tato osoba sebe nebo své okolí?
  3. Je toto ohrožení závažné?
  4. Je toto ohrožení bezprostřední?
  5. Je pravdou, že toto ohrožení nelze odvrátit jinak?

PŘÍKLADY ODPOVĚDNOSTI PSYCHOLOGA

ROZSUDEK ESLP ZE DNE 28. BŘEZNA 2017 VE VĚCI Č. 78103/14 – FERNANDES DE OLIVEIRA PROTI PORTUGALSKU

Muž trpěl duševní poruchou a závislostí na drogách a alkoholu. Byl několikrát hospitalizován. Během posledních dvou pobytů v nemocnici mohl strávit několik víkendů s rodinou. Současně však několikrát bez dovolení opustil prostory nemocnice. Nastoupil do nemocnice poté, co se pokusil spáchat sebevraždu. Strávil na propustce velikonoce doma s rodinou, ačkoli to lékař nedoporučil. Během tohoto víkendu se opil natolik, že musel navštívit pohotovost. Následně byl poslán zpět do nemocnice.

Dne 26. dubna 2000 byl celý den pod lékařským dohledem, po medikaci se jeho stav zlepšil. Dne 27. dubna 2000 byl podle nemocničního personálu klidný, naposledy byla jeho přítomnost zaznamenána při podávání svačiny kolem čtvrté hodiny odpoledne. Následně bylo zjištěno, že zhruba v půl šesté spáchal sebevraždu skokem pod vlak nedaleko nemocnice.

Pochybila nemocnice?

PŘÍKLADY ODPOVĚDNOSTI PSYCHOLOGA

ROZSUDEK ESLP ZE DNE 28. BŘEZNA 2017 VE VĚCI Č. 78103/14

FERNANDES DE OLIVEIRA PROTI PORTUGALSKU PORTUGALSKU

Muž trpěl duševní poruchou a závislostí na drogách a alkoholu. Byl několikrát hospitalizován. Během posledních dvou pobytů v nemocnici mohl strávit několik víkendů s rodinou. Současně však několikrát bez dovolení opustil prostor nemocnice. Nastoupil do nemocnice poté, co se pokusil spáchat sebevraždu. Strávil na propustce velikonoce doma s rodinou, ačkoli to lékař nedoporučil. Během tohoto víkendu se opil natolik, že musel navštívit pohotovost. Následně byl poslán zpět do nemocnice.

Dne 26. dubna 2000 byl celý den pod lékařským dohledem, po medikaci se jeho stav zlepšil. Dne 27. dubna 2000 byl podle nemocničního personálu klidný. Naposledy byla jeho přítomnost zaznamenána při podávání svačiny kolem čtvrté hodiny odpoledne. Následně bylo zjištěno, že zhruba v půl šesté spáchal sebevraždu skokem pod vlak nedaleko nemocnice.

Pochybila nemocnice?

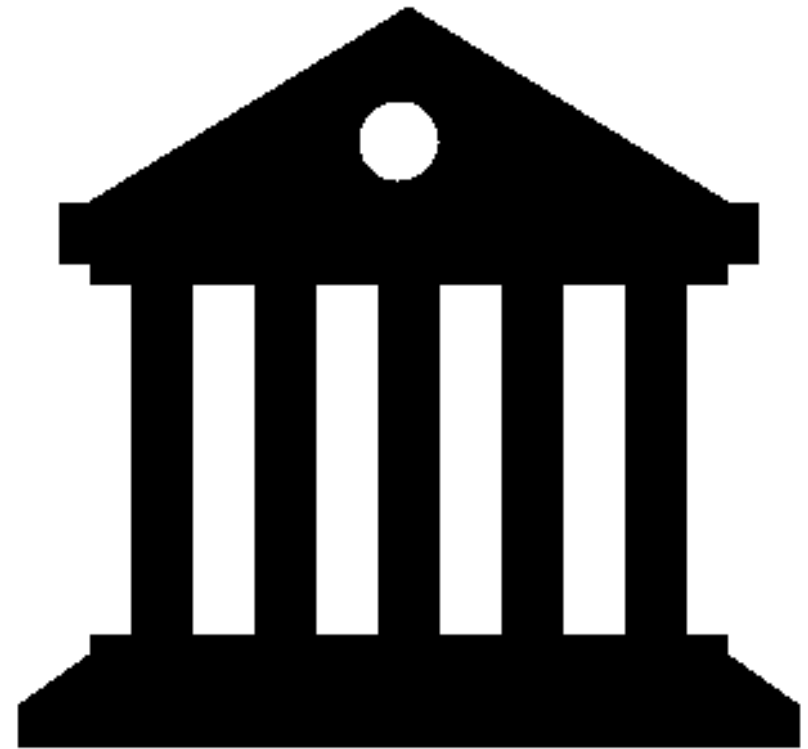

PŘÍKLADY ODPOVĚDNOSTI PSYCHOLOGA

ROZSUDEK ESLP ZE DNE 28. BŘEZNA 2017 VE VĚCI Č. 78103/14

FERNANDES DE OLIVEIRA PROTI PORTUGALSKU

ESLP v uvedeném případě neshledal pochybení nemocnice, jejíž pacient vykonal sebevraždu v situaci, kdy nad ním nebyl vykonáván nepřetržitý dohled, a to s odkazem na respekt k právu pacienta na soukromí a na zásadu, aby léčba lidí s duševním onemocněním probíhala v co nejméně omezujícím prostředí.

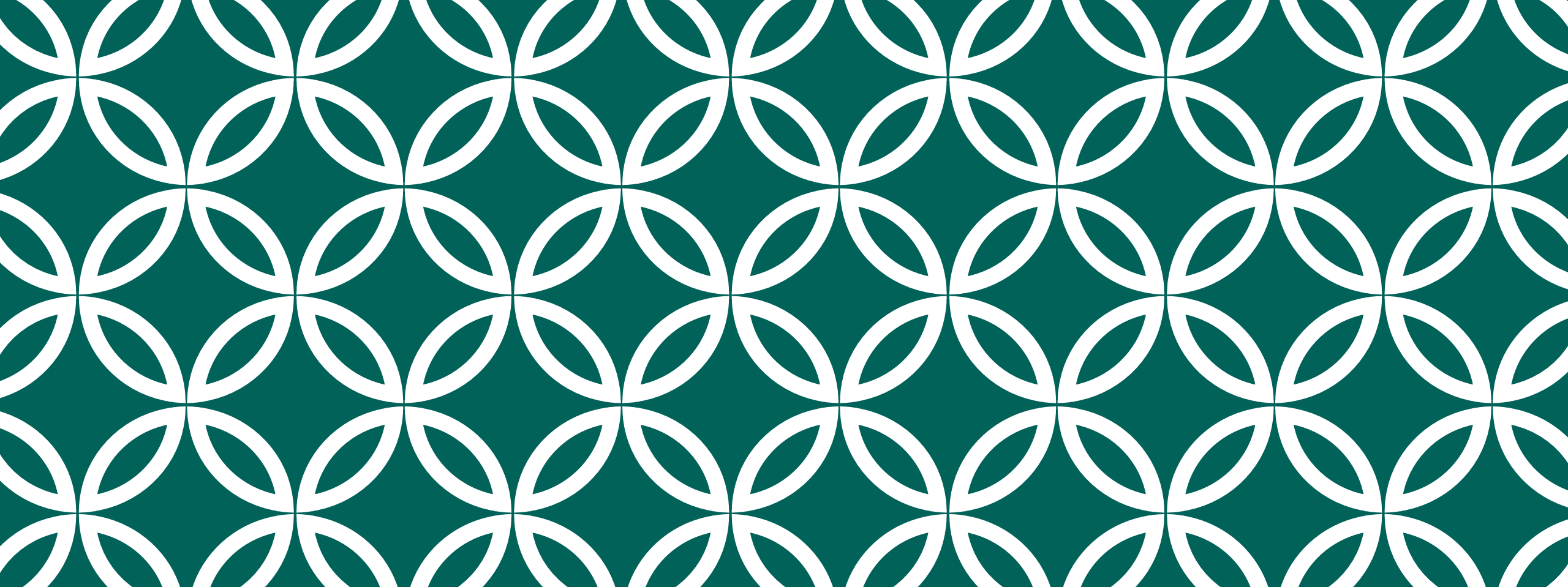

PŘÍKLADY ODPOVĚDNOSTI PSYCHOLOGA
ROZSUDEK ESLP ZE DNE 28. BŘEZNA 2017 VE VĚCI Č. 78103/14
FERNANDES DE OLIVEIRA PROTI PORTUGALSKU PORTUGALSKU

V obdobném případě v ČR by bylo možné uvažovat o trestní odpovědnost nemocnice za usmrcení z nedbalosti.

Důležité je zde ustanovení § 8 odst. 5 ZOTPO: právnická osoba se trestní odpovědnosti podle odstavců 1 až 4 **zproští, pokud vynaložila veškeré úsilí, které na ní bylo možno spravedlivě požadovat**, aby spáchání protiprávního činu osobami uvedenými v odstavci 1 zabránila.

Nebo by se pozůstalí mohli domáhat náhrady újmy v civilním řízení, **zde b** **však museli prokázat že došlo k porušení preventivní povinnosti**, t vyvozují jednak z generální povinnosti prevence dle § 2900 NOZ a z obecní povinnosti poskytovatele poskytovat péči na náležité odborné úrovni dle 45 zákona o zdravotních službách.

DĚKUJI ZA POZORNOST

Matěj Stříteský
Matej.stritesky@seznam.cz